

Vlaanderen
verbeelding werkt

Tussentijdse status werkzaamheden Opdrachthouder coördinatie aanpak PFAS-problematiek

**Parlementaire Onderzoekscommissie 20/08/2021
Prof. Karl Vrancken**

Vooraf

- ▶ Vandaag: 'foto' van de werkzaamheden van de opdrachthouder en de ploeg experts uit verschillende overheidsdiensten, administraties, wetenschappers, ...
- ▶ 10/09: eerste tussentijdse balans
- ▶ Oktober: analyse en evaluatie van resultaten van meetcampagnes, evaluatie van 'no-regret' maatregelen

“We zijn de wetenschap
aan het versnellen”

Vlaanderen
verbeelding werkt

Rol

- ▶ Opdracht:

- Wetenschappelijke expertise onderzoeksveld en administratie bundelen, opzetten inhoudelijk expertenpanel
- Heldere en transparante communicatie naar stakeholders en bevolking

Agenda

- ▶ **PFAS-dossiers in Vlaanderen**
- ▶ **Onderzoek: voeding**
- ▶ **Onderzoek: bloedstaalname**
- ▶ **Grondverzet**
- ▶ **Expertise verzamelen**
- ▶ **Communicatie**
- ▶ **Eerste tussentijdse ‘conclusie’**

PFAS in Vlaanderen

Vlaanderen
verbeelding werkt

PFAS in Vlaanderen

- ▶ 3M > Zwijndrecht/Beveren
- ▶ Mechelen
- ▶ Willebroek
- ▶ Kleine Brogel
- ▶ Zele
- ▶ Halle
- ▶ Sint-Niklaas
- ▶ ...

Uitbreiding maatregelen na bodemonderzoek rond voormalige papierfabriek Willebroek

PFAS in Vlaanderen

Risico-evaluatie en overleg lokale besturen, ism OMG, AZG, OVAM e.a.:
grond, grondwater en open water, gewassen (groenten, fruit, gras, ...), eigen
teelt, kippen, eieren

No regret-maatregelen

Bewoners informeren i.s.m. lokale besturen
Contacten stakeholders en burgerbewegingen
Perscommunicatie
Opvolging en bijkomend onderzoek (waar nodig)

PFAS in Vlaanderen

► Inventarisatie risicosites (OVAM)

→ Start inventarisatiecampagne mogelijke risicosites 24/06: productie, risicosectoren, brandweer (oefensites, branden)

→ Status:

- × Info van 260 gemeenten

- × Gebruik fluorhoudend blusschuim

 - > 250 locaties aangemeld

 - 88 sites reeds opgestart voor onderzoek

- × PFAS-gebruik op andere locaties

→ Prioritering van risicosites en verder onderzoek - onderzoeksprotocol

Onderzoek: voeding

Vlaanderen
verbeelding werkt

3 onafhankelijke onderzoeken

- ▶ Zwijndrecht, rond 3M-site
 - ▶ Stalen onderzocht van eieren, vlees, groenten, fruit, gewassen op aanwezigheid van PFAS
 - ▶ Universiteit Antwerpen / FAVV / ERM i.o.v. 3M
-
- ▶ Naast eerder onderzoek van UAntwerpen

3 onafhankelijke onderzoeken

- ▶ Universiteit Antwerpen
 - Bioboer > groenten
 - Zeer lage aanwezigheid van PFAS
 - Geen PFOS gedetecteerd

3 onafhankelijke onderzoeken

► FAVV

→ Vlees, melk, eieren > traditionele landbouwbedrijven

→ Alle monsters beantwoorden aan kwaliteitseisen FAVV

3 onafhankelijke onderzoeken

► ERM i.o.v. 3M

- scharreleieren, melk, groenten, fruit en gewassen bij particulieren, land- en tuinbouwbedrijven
- Scharreleieren: PFOS gedetecteerd
- Melk: PFOS gedetecteerd, onder actielimiet FAVV
- Fruit: aardbei, braambes: geen PFAS
- Groenten: aardappels, bonen, sla => lichte PFOA-waarden
- Gewassen: vooral grassen = verhoogde PFOS-waarde
- Na zomer nieuwe meetcampagne voor o.a. appels en peren

3 onafhankelijke onderzoeken

► Besluit: (1/2)

- Vooral opletten met scharreleieren
- Beperkt verschil tussen producten van landbouwbedrijven of uit eigen tuin
- Beperkte 'doorvergiftiging' van bodem naar groenten
- Blootstelling via voeding staat niet los van mogelijke blootstelling via stof, water, lucht => accumulatie

3 onafhankelijke onderzoeken

► Besluit: (2/2)

- Bloedonderzoek (cf verder) moet verduidelijken in welke mate PFAS in bloed is opgestapeld
- Voorzichtigheid blijft dus geboden, no regret maatregelen blijven gelden
- Ontwerp van EU-normeringskader = (veel) strenger dan huidige actielimieten FAVV

Onderzoek: bloedstaalname

Vlaanderen
verbeelding werkt

Bloedstaalnames in Zwijndrecht

- ▶ Sinds 15 juli bij 800 inwoners van Zwijndrecht in straal van 3 km rond 3M-site
 - Alle codes toegewezen, laatste fase staalname loopt
 - In welke mate werden omwonenden blootgesteld en hebben de stoffen zich opgestapeld in het lichaam?
 - Resultaten op groepsniveau
- ▶ Doel: Evaluatie no regret-maatregelen
- ▶ Meer diepgaand biomonitoringsonderzoek in het najaar

Bloedstaalnames in Zwijndrecht

- ▶ Deelnemers ingedeeld volgens leeftijd, geslacht en de afstand tot de fabriek van 3M
- ▶ 1/3 woont in straal van 1,5 km rond 3M-fabriek, de rest in zone tussen 1,5 en 3 km.
- ▶ 456 bloedafnames uitgevoerd - nog 4 bloedafnamedagen in de komende weken
- ▶ Analyse door toxicologen Greet Schoeters (UAntwerpen), Jan Tytgat (KULeuven) en Jacob de Boer (UAmsterdam)
- ▶ Resultaten en interpretatie in oktober verwacht

Grondverzet

Grondverzet: impact op heel Vlaanderen

- ▶ Commissie Grondverzet: aanpassing werkwijze grondverzet op Oosterweelwerf
- ▶ Willebroek: particuliere bouwwerken ontraden owv stofvormnig (bv. tuinaanleg)
- ▶ Nieuwe inzichten i.s.m. specialisten van Grondbank en Grondwijzer
- ▶ Impact op werven in heel Vlaanderen m.b.t. (nieuwe) normen en beste praktijken voor grondverzet

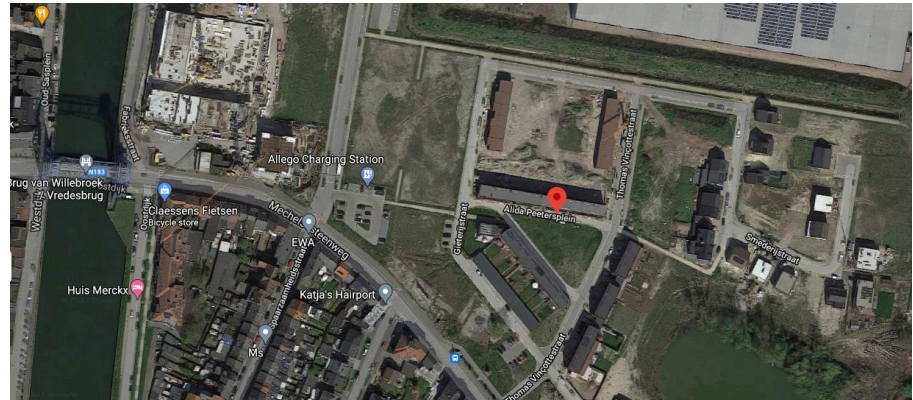

Grondverzet: impact op heel Vlaanderen

- ▶ Technisch verslag (TV) voor particulieren nodig bij $\geq 250\text{m}^3$ bodemmateriële die vrijkomen
- ▶ Terrein in zone met PFAS: TV verplicht
 - staalname door erkend bodemsaneringsdeskundige (eBSD) is aangeraden bij overschrijding PFAS-richtwaarde
 - Erkende bodembeheerorganisatie moet TV conform verklaren
- ▶ Particulier is niet saneringsplichtig indien vervuiling door derden; cf. Bodemdecreet: 'Onschuldige eigenaar'
 - Bij acuut risico voor gezondheid o.w.v. hoge PFAS-waarden: OVAM en gemeente zorgen voor spoedige 'bijzondere maatregelen'

Grondverzet Willebroek

- ▶ Site papierfabriek – wijk in aanleg
- ▶ In overleg met gemeentebestuur en OVAM
 - Versneld bodemonderzoek
 - Gemeenschappelijk Technisch Verslag
 - Marktbevraging grondreiniging

Expertise verzamelen

Vlaanderen
verbeelding werkt

Experten samenbrengen

- ▶ Inhoudelijke expertengroep
- ▶ Wetenschappelijke expertise bundelen met die bij de administratie (Vlaams & Federaal)
- ▶ Wekelijkse 'overkoepelende' vergadering inhoudelijke experts – 30-tal personen
- ▶ Opgedeeld in subgroepen rond specifieke thema's

Experten samenbrengen

- ▶ Werkgroep Labo's
 - Voorzitter: Stefan Voorspoels, VITO
 - Experts van FAVV, VMM, OVAM, VITO
 - Opdracht (vnl.):
 - × Capaciteit
 - × Procedures
 - × Mogelijke nieuwe meetmethodieken

Experten samenbrengen

- ▶ Werkgroep Datahandling
 - Voorzitter: Marleen Van Damme, Dept. OMG
 - Experts van Dept. OMG, OVAM, VITO, AZG, VMM
 - Opdracht (vnl.):
 - × Inventarisatie datastromen
 - × Platformen en visualisatie
 - × Link met modellen zoals S-RISK

Experten samenbrengen

- ▶ Werkgroep Handelingskader
 - Voorzitter: Bart Bautmans, AZG
 - Experten van AZG, OVAM, VITO
 - Opdracht (vnl.):
 - × Hoe komen tot no regret-maatregelen en evaluatie
 - × Risicogebaseerde aanpak uitwerken
 - × Blootstellings-scenario's
 - × Planning toekomstig onderzoek (HBM)

Experten samenbrengen

► Werkgroep Voeding

→ Voorzitter: Hans Reynders, Dept. OMG - VITO

→ Experten van Dept. OMG, OVAM, VITO, UA, ILVO, FAVV, DLV

→ Opdracht (vnl.):

- × Achtergrond kennis PFAS in voeding
- × Toetsingswaarden en evoluties op EU-niveau
- × Lessen en inzichten o.b. v. beschikbare gegevens
- × Knelpunten
- × Nauw gelinkt aan WG Handelingskader

Experten samenbrengen

- ▶ Werkgroep Aanpak (middel)lange termijn
 - Voorzitter: Johan Ceenaeme, OVAM
 - Experten van Dept. OMG, OVAM, AZG, VMM, VITO
 - Opdracht (vnl.):
 - × Langetermijnvisie op PFAS-beleid
 - × Normenkader en vergunningsverlening
 - × Link met datahandling
 - × PFAS actieplan en Europees kader
 - × Luchtemissies – aerosolen - stof
 - × Persistente chemicaliën, nog niet genormeerde PFAS (C4 chemie)

Communicatie

Communicatie

- ▶ Wekelijkse communicatiewerkgroep
- ▶ Persberichten
- ▶ Webinars
- ▶ PFAS-mailbox
- ▶ Website
- ▶ Bewonersvergaderingen
- ▶ Overleg met stakeholders en actiegroepen
- ▶ Ondersteuning lokale besturen

Communicatie

- ▶ Wekelijkse communicatiewerkgroep
 - Afstemming alle mogelijke communicatie-topics en stand van zaken lopende dossiers onder communicatiemedewerkers van (o.m.) kabinetten Demir – Beke – Peeters – Jambon - Somers, Dept. OMG, AZG, VMM, VVSG, ABB, CCVO, OVAM, FAVV, LOGO, UA, ILVO, VITO

Communicatie

► Persberichten

- Wekelijks initiatief naar media:
6x persbericht/persmoment
- Interviews voor (o.m.) Terzake, Gazet van Antwerpen, VTM, ATV, Radio 1, alle nieuwsuitzendingen
- Mee aansturen van persberichten vanuit betrokken steden en gemeenten
- Persconferentie Commissie Grondverzet
- Dagelijkse vragen media

Communicatie

► Webinars lokale besturen

→ Voor lokale besturen, vnl. met praktische informatie

→ 2 webinars, achteraf gedeeld op pfas-website

× 24/06: Toelichting bij de inventarisatie risicogronden
PFAS-gebruik

× 02/07: Achtergrondinformatie
bij PFAS-verontreiniging:
risico's, oorzaken,
normenkader, blusschuim

WEBINAR
Toelichting bij de inventarisatie
van risicogronden PFAS

24/06/2021

Communicatie

- ▶ Webinars lokale besturen

- 3de webinar midden september, programma o.v.

- × Status inventarisatie

- × Voeding

- × Ondersteuning VVSG

- × Toelichting bij eerste rapport opdrachthouder

Communicatie

► PFAS-mailbox

- Actief sinds 15/06, 560 vragen gesteld
- 65% rechtstreeks beantwoord, 35% via administratie
- 70% krijgt antwoord binnen 5 werkdagen
- $\frac{1}{4}$ vragen is voor AZG, $\frac{1}{3}$ vragen is voor OVAM
- 210 vragen van burgers
 - × Vooral over: no regret-maatregelen, bloedafname, gezondheidsimpact, grondverzet
- 215 vragen van lokale besturen
 - × Vooral over: inventarisatie risicolocaties, deelname webinar

Communicatie

► Website

→ Organisch gegroeid

→ Binnenkort make-over

The screenshot shows the Vlaanderen website header with the logo, navigation links for 'Mijn Burgerprofiel' and 'Hulp nodig', and a search bar. The main content area is titled 'Milieuhinder' and 'PFAS-vervuiling'. It contains a paragraph about the Flemish government's measures and a list of links for various locations: Zwijndrecht, Willebroek, Mechelen, Zele, Sint-Niklaas, Halle, and PFAS in oppervlaktewater. On the right, there are links for 'Over PFOS en PFAS', 'Commissie Grondverzet Oosterweel', 'Inventarisatie risicosites', 'Voorzorgsmaatregelen brandweeroefenterreinen en sites van een zware industriële brand', 'Info voor gemeenten en brandweer', and 'Persberichten'. At the bottom, there is an 'Actueel' section with a link to 'Oude brandweerkazerne en Chemours in Mechelen: PFAS-verontreiniging beperkt' and a footer with 'OP DEZE PAGINA' and links for 'Actueel' and 'Contact'.

Vlaanderen

Mijn Burgerprofiel Hulp nodig

Zoek op Vlaanderen.be

Milieuhinder

PFAS-vervuiling

Naar aanleiding van de PFAS-vervuiling kondigt de Vlaamse overheid een reeks voorzorgsmaatregelen af. Mogelijk komen er later nog extra maatregelen. Daarnaast start er een aantal onderzoeken. Een overzicht.

Zwijndrecht: voorzorgsmaatregelen en onderzoeken

Willebroek: voorzorgsmaatregelen

Mechelen: voorzorgsmaatregelen

Zele: voorzorgsmaatregelen

Sint-Niklaas: voorzorgsmaatregelen

Halle: voorzorgsmaatregelen

PFAS in oppervlaktewater en drinkwater

Over PFOS en PFAS

Commissie Grondverzet Oosterweel

Inventarisatie risicosites

Voorzorgsmaatregelen brandweeroefenterreinen en sites van een zware industriële brand

Info voor gemeenten en brandweer

Persberichten

Actueel

Oude brandweerkazerne en Chemours in Mechelen: PFAS-verontreiniging beperkt

OP DEZE PAGINA

Actueel

Contact

Communicatie

- Bewonersvergaderingen
 - Live of virtueel voor de inwoners van de betrokken gemeenten
 - Zwijndrecht, Beveren, Willebroek, Mechelen

Communicatie

► Overleg met stakeholders en actiegroepen:

- Lokale besturen
- Bewonersgroeperingen
- 3M
- Essenscia Vlaanderen
- Natuurpunt
- Toekomstverbond
- Grondrecht
- Zwijndrecht Gezond
- Lantis
- Netwerk Brandweer
- Bioboeren
- POZC

Communicatie

- ▶ Ondersteuning lokale besturen
 - Aanwezigheid bij bewonersvergaderingen
 - Webinars met praktische informatie
 - Sjablonen communicatie: bewonersbrieven, persberichten
 - × Ook ism VVSG

Tussentijdse conclusies

Vlaanderen
verbeelding werkt

Tussentijdse conclusies

- ▶ PFAS-coördinatie overstijgt het lokale niveau
 - Van 'dossier 3M-Zwijndrecht', over Mechelen, Willebroek e.a., tot Vlaanderen-brede inventarisatie
 - Vlaamse crisis die een Vlaanderen-brede aanpak vraagt
 - We werken hard aan wetenschappelijke kennisopbouw op 4 maanden waar normaal gezien 1 of 2 jaar voor nodig is
 - × Voeding en voedselveiligheid - blootstellingsanalyse
 - × Grondverzet
 - × Brandweer(sites)

Tussentijdse conclusies

- ▶ In de volgende fase (na deze acute fase) verschuift de focus naar normenkader en lange termijn-benadering/aanpak
 - Participatief en goed georganiseerd proces van alle nodige Vlaamse (en een aantal federale) administraties en overheidsdiensten
 - M.m.v. zoveel mogelijk stakeholders en actiegroepen
 - In het Europees kader van persistente organische pollutanten en geïndustrialiseerde leefomgeving

Vragen en antwoorden

pfas@Vlaanderen.be

Karl.Vrancken@Vlaanderen.be